

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Wintra, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Pavla Šámala o ústavních stížnostech stěžovatele: **1) K. K.**, zastoupeného Mgr. Monikou Coufalovou, advokátkou se sídlem v Brně, Bohunická 517/55, a nezletilého stěžovatele: **2) X. Y.**, zastoupeného Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí, se sídlem v Brně, Šilingrovo náměstí 257/3, proti rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 49 Co 149/2022-365 ze dne 24. 4. 2023 a rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 129 Nc 3152/2021-84 ze dne 8. 6. 2022, za účasti **Krajského soudu v Brně a Městského soudu v Brně**, jako účastníků řízení, a dále: **a) H. D.** a **b) F. S. D.**, zastoupených JUDr. Ondřejem Šmídem, Ph.D., advokátem se sídlem v Boskovicích, Hybešova 2378/17, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnosti se zamítají.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Klíčová otázka v projednávané věci je následující: Je v nejlepším zájmu tříletého dítěte, které žije ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci, aby soudy nyní prostřednictvím DNA testu zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž, a případně upravily jejich styk?

2. Stěžovatelé v nyní projednávané věci jsou údajný biologický otec a tříleté dítě zastoupené Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Stěžovatelé se domáhají zrušení rozsudků, kterými soudy zamítly návrh na určení příbuzenství údajného biologického otce a dítěte; tvrdí, že soudy porušily jejich právo na respektování soukromého a rodinného života ve spojení s právem na spravedlivý proces.

II. Skutkové okolnosti věci a její procesní vývoj

3. Vedlejší účastníci se seznámili v zahraničí a od roku 2017 spolu žijí jako manželé. Na podzim roku 2020 se matce (vedlejší účastníci) narodil jako prostřední dítě syn (nezletilý stěžovatel); jako otec dítěte byl zaevidován matčin manžel (vedlejší účastník). Rodiče spolu mají další dvě děti narozené v letech 2018 a 2022. Rodina společně žije v České republice.

4. Matka v minulosti pracovala v zahraničí, kde se seznámila se stěžovatelem. Na přelomu roků 2016 a 2017 spolu měli partnerský vztah. Po rozchodu spolu občas komunikovali a osobně se znovu viděli v zahraničí na jaře 2019 a v prosinci 2019.

5. Stěžovatel v řízení u obecných soudů požadoval, aby určily, že je příbuzným nezletilého stěžovatele; konkrétně navrhoval provedení testu DNA, aby bylo zjištěno, zda je jeho biologickým otcem. Obecné soudy měly v případě pozitivního výsledku upravit styk stěžovatele s dítětem v rozsahu jednoho týdne za čtvrt roku (přes den bez přespání).

6. Stěžovatel svůj návrh odůvodnil následovně: Matka na jaře 2020 stěžovateli oznámila, že je těhotná; dále mu sdělila, že dítě pravděpodobně počal on, že se bude rozvádět a dítě dá k adopci. Vzhledem k vnější podobnosti a skutečnosti, že měl v době početí s matkou nechráněný pohlavní styk, se stěžovatel domnívá, že je biologickým otcem, přestože si je vědom, že dítě má právního otce a že se nemůže domáhat určení otcovství, v souladu s nálezem sp. zn. II. ÚS 3122/16 ze dne 16. 5. 2017 (N 80/85 SbNU 363) je však legitimován k podání žaloby na určení příbuzenství. Cílem stěžovatele není rozbít rodinu; plně respektuje, že v roli otce vystupuje manžel matky, pouze chce mít možnost pravidelně se se svým biologickým potomkem stýkat a podílet se finančně na jeho výživě. Stěžovatel neplánuje dítěti sdělit, že je jeho biologickým otcem, aby nedošlo k poničení existujících rodinných vazeb, s matkou se chce domluvit, jak mu situaci vysvětlí.

7. Stěžovatel bydlí v zahraničí, matku v Česku nikdy nenavštívil a dítě nikdy neviděl.

III. Obsah napadených rozhodnutí

8. Městský soud v Brně („nalézací soud“) žalobu stěžovatele zamítl. Dospěl k závěru, že podle současné právní úpravy platí, že bylo-li otcovství k dítěti určeno tzv. první domněnkou (dítě narozené z manželství), nemůže putativní biologický otec podat návrh na popření otcovství. V souladu s judikaturou Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“) nicméně může podat návrh na určení příbuzenství podle § 771 občanského zákoníku a následně návrh podle § 927 o. z. na úpravu styku příbuzného s dítětem. Alternativní možností je i podání návrhu přímo podle § 927 o. z.; otázka příbuzenství se pak řeší rovněž v tomto řízení.

9. Nalézací soud dospěl k závěru, že vyrůstá-li nyní nezletilý v harmonické rodině se svými rodiči a sourozenci, se stěžovatelem se nikdy neviděl a nemá s ním vybudovaný žádný vztah, není v jeho nejlepším zájmu, aby bylo zpochybňováno otcovství manžela matky, proto ani nedoplnil dokazování prostřednictvím DNA testu. Stěžovatel podal návrh až rok poté, co se nezletilý narodil (tedy po uplynutí lhůty k popření otcovství, kterou zákon přiznává rodičům). Podle nalézacího soudu nelze odhlédnout od procesní neaktivity stěžovatele, který od podání návrhu soudu nesdělil, jakým způsobem by měl navrhovaný

styk s nezletilým probíhat, nekomunikoval s opatrovníkem a jednání se neúčastnil. Stěžovatel žije v zahraničí a k ČR nemá žádné vazby. Nalézací soud neprovedl důkazy z elektronické komunikace mezi matkou a stěžovatelem, jelikož jde o soukromou konverzaci a matka k provedení důkazu neudělila souhlas.

10. Krajský soud v Brně („odvolací soud“) zopakoval dokazování účastnickými výpověďmi rodičů dítěte a doplnil dokazování účastnickou výpovědí stěžovatele a výslechem znalkyně z odvětví psychologie dětí a dospělých; návrh provést testy DNA zamítl. Následně rozhodnutí nalézacího soudu potvrdil jako věcně správné.

11. Odvolací soud napadený rozsudek odůvodnil následovně: Právo nezletilého znát svůj biologický původ je nezpochybnitelné, avšak v současné době nejsou pro zkoumání příbuzenství dány podmínky. Nezletilý žije ve fungující rodině, rodiče jsou semknuti v názoru, že dítě je jejich (i když ne nutně biologicky) a že si stěžovatele, z něhož mají obavu, do života nepustí. Odvolací soud respektuje postoj právního otce, který má s matkou další dvě děti. Stěží lze předpovídat, jak by se jeho postoj změnil v případě, že by otázka otcovství byla postavena najisto. Vztahy mezi rodiči a stěžovatelem jsou vyhocené a nelze si představit, že by nezletilý nyní mohl z násilného zásahu do rodiny jakkoliv profitovat, naopak provedení testu DNA by mohlo výrazně narušit stabilní rodinné zázemí. Je v zájmu dítěte, aby vědělo, kdo je jeho biologickým rodičem, nikoliv však za cenu prožívání neustálého stresu, či dokonce rozpadu rodiny, v níž žije. Extrémně problematické je případné vynucování kontaktů biologického otce s nezletilým; matka kontakty rezolutně odmítá, bez spolupráce rodičů je navázání vztahu v podstatě vyloučeno, a to i s ohledem na bydliště stěžovatele v zahraničí. Představy o styku stěžovatele jsou nerealistické: není kupříkladu zřejmé, jak by se nezletilému mělo vysvětlit, s kým a proč se má vůbec potkat, aniž by mu byla sdělena pravda o případném biologickém poutu.

12. Podle odvolacího soudu není vyloučeno, že v budoucnu se poměry změní a ke kontaktům stěžovatele s nezletilým bude docházet. Je-li stěžovatel skutečně biologickým otcem nezletilého, vyjde to časem najevo, nezletilý kupříkladu začne cítit rozdíl mezi sebou a svými bratry a začne se zajímat a ptát. Rodiče budou muset v zájmu svého dítěte dosavadní postoj přehodnotit; v takovém případě by měl být opatrovník připraven rodině pomoci. Stěžovatel může nezletilého přijmout i v dospělosti. Zároveň platí, že nebudou-li rodiče dlouhodobě vytvářet zdravé prostředí a děti vycítí, že jim něco zatajují, je možné, že je dítě za to v dospělosti potrestá (jak upozorňovala znalkyně).

IV. Argumentace stěžovatelů

13. Stěžovatel — údajný biologický otec — předně namítá porušení jeho práva na spravedlivý proces. Soudy měly provést jím navržené důkazy, a to především test DNA, který by jednou provždy vyřešil spor a postavil najisto, zda je stěžovatel příbuzným nezletilého. Provedení testu DNA je v nejlepším zájmu dítěte, což potvrdila i znalkyně. Z judikatury ESLP vyplývá, že zajistí-li obecný soud rovnováhu zájmů zúčastněných stran (s přihlédnutím k zásadnímu zájmu dítěte znát svůj původ), není provedení testu DNA v rozporu s čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) [rozsudek ESLP ze dne 29. 1. 2019 ve věci *Mifsud proti Maltě*, č. stížnosti 62257/15].

14. Nalézací soud podle stěžovatele v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod („Listina“) nevyhověl žádosti advokátky stěžovatele o odročení jednání. Jednání bylo nařízeno na 8. 6. 2022, advokátka převzala zastupování ve věci dne 6. 6. 2022;

požadovala odročení z důvodu potřeby nastudování spisu a porady se stěžovatelem. Nalézací soud žádosti nevyhověl, byť žádostem matky o odročení vyhověl třikrát.

15. Stěžovatel konečně tvrdí, že napadená rozhodnutí porušila jeho právo na soukromý a rodinný život i nejlepší zájem dítěte. Podle nálezu sp. zn. II. ÚS 3122/16 platí, že biologický otec nesmí být zcela vyloučen ze života jeho dítěte. Právní vymezení rodinných vztahů musí reflektovat biologické vazby; rodiče mají právo, aby jejich biologické rodičovství bylo ze strany veřejné moci respektováno, a dítě má naopak právo znát své skutečné rodiče [nález sp. zn. II. ÚS 1741/18 ze dne 21. 5. 2019 (N 86/94 SbNU 137)]. Napadená rozhodnutí jsou podle stěžovatele v rozporu s judikaturou ESLP, podle které mají vnitrostátní soudy zkoumat, zda za konkrétních okolností případu není styk domnělého biologického otce v nejlepším zájmu dítěte; soudy dále mají zvážit praktické důvody, proč biologický otec neměl možnost vyvinout sociální a rodinné vazby (rozsudek ESLP ze dne 21. 12. 2010 ve věci *Anayo proti Německu*, č. stížnosti 20578/07; rozsudek ESLP ze dne 15. 9. 2011 ve věci *Schneider proti Německu*, č. stížnosti 17080/07). Zamýšlený rodinný život spadá do působnosti čl. 8 Úmluvy obzvláště tehdy, nebyl-li dosud plně utvořen z důvodů, které nelze přičítat biologickému otci (rozsudek ESLP ze dne 22. 6. 2004 ve věci *Pini a ostatní proti Rumunsku*, č. stížností 78028/01 a 78030/01, § 143 a 146). Podle stěžovatele je v nejlepším zájmu dítěte, aby se v době, kdy toho bude již rozumově schopné, rozhodlo, zda chce stěžovatele blíže poznat; nebude-li však dítě mít se stěžovatelem žádný vztah již od dětství, bude o takovou možnost zcela ochuzeno.

16. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí („ÚMPOD“) — zastupující nezletilého — předně uvedl, že stěžovatel po změně advokáta začal s opatrovníkem aktivně komunikovat, v důsledku čehož opatrovník nabyl dojmu, že zájem o dítě je skutečný.

17. Zájem dítěte na zjištění pravdy o jeho původu podle ÚMPOD nyní převažuje nad zájmem na zachování stability rodiny. Případné určení příbuzenství a s tím související úprava styku by pro dítě znamenala pokrok ve znalosti vlastního původu a přítomnost další osoby v životě. Krom hodnotné citové vazby by situace dítěti pomohla pochopit sebe sama. Konkurející zájmy rodičů v tomto případě nemohou převážit nad zájmem dítěte postavit otázku jeho biologického původu najisto. S ohledem na realitu 21. století nelze dítěti tajit podstatné skutečnosti o jeho původu a upřednostňovat nevědomí, či dokonce nepravdu.

18. Obecné soudy se podle ÚMPOD jednostranně zaměřily na potenciální negativní dopady určení příbuzenství. Právní otec nezletilého však vypověděl, že v případě prokázání biologického otcovství stěžovatele by se vztah manžela k matce a dítěti nezměnil. Obdobně nelze bez dalšího přijmout závěr, že z důvodu vyhrocených vztahů mezi rodiči a stěžovatelem by dítě z případných kontaktů se stěžovatelem nemohlo těžit. Nedostatek spolupráce mezi zúčastněnými nezabavuje příslušné orgány povinnosti přijmout veškerá opatření, která by umožnila zachování rodinných pout. Soudy měly učinit taková opatření kupříkladu nařízením mediace či setkáním v rodinné poradně. Odmítá-li matka předem kontakt údajně biologického otce s dítětem, není to dostatečný důvod pro ne-rozhodnutí soudu ve věci. Byť může být vynucování soudních opatření často náročné, je třeba překonávat překážky za účelem zajištění nejlepšího zájmu dítěte ve spolupráci s dostupnými experty.

19. Odložení problému do budoucna, až bude dítě starší, je podle ÚMPOD alibistické. Konfrontace nezletilého s pravdou v pozdějším věku může velmi negativně ovlivnit jeho vývoj a vztah s rodiči. Naopak, podle odborníků na problematiku identity platí, že čím dříve

je dítě konfrontováno s konkrétní situací, tím lépe věc zpracuje a tím menší je negativní dopad. Odvolací soud dostatečně nevysvětlil, v čem by měla být situace jiná při změně poměrů, tj. ve starším věku dítěte, a nadto dezinterpretoval závěry znalkyně.

20. Podle ÚMPOD obecné soudy nepostupovaly v souladu s judikaturou Ústavního soudu a ESLP (kromě výše citované judikatury především usnesení sp. zn. I. ÚS 619/21 ze dne 20. 4. 2021 a rozsudek ESLP ze dne 14. 1. 2016 ve věci *Mandet proti Francii*, č. stížnosti 30955/12). Judikatura je v podobných věcech nejednotná.

21. ÚMPOD konečně tvrdí, že z judikatury ESLP vyplývá jednoznačný závěr: nezaviněná nemožnost vytvořit citovou vazbu neeliminuje možnost biologického otce stýkat se s dítětem. Ustanovení § 927 občanského zákoníku však jako podmínku úpravy styku jiné osoby než rodiče s dítětem stanoví právě existenci „*citového vztahu*“ dítěte k takové osobě. Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 395/22 ze dne 28. 7. 2022, jenž se týkal rozhodování o styku nezletilého s prarodiči, vyložil § 927 o. z. ústavně konformně tak, že nelze trvat na nutné existenci citové vazby. ÚMPOD má však obavy, že takový závěr nebude v praxi následován stejně jako u nálezu sp. zn. II. ÚS 3122/16. V úvahu proto přichází zrušení části sporného ustanovení ve slově „*citový*“ z důvodu protiústavnosti.

V. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika

22. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval soudy a vedlejší účastníky řízení, aby se k ústavním stížnostem stěžovatelů vyjádřili.

23. Odvolací soud ve vyjádření uvedl, že projednávaný případ je ojedinělý a jen stěží snese srovnání s jinými. Prvotním cílem odvolacího soudu po mnoha poradách v rámci senátního rozhodování bylo nalézt, co je prioritním zájmem dítěte ve věku necelých tří let. Výsledný závěr není neměnný, rozhodnutí ve věci nezakládá překážku věci rozsouzené, a věc lze tudíž opětovně posuzovat s ohledem na změnu poměrů v rodině. K námitce ÚMPOD, že se zaměřil jednostranně na potenciální negativní dopady určení příbuzenství, odvolací soud uvádí, že v tomto věku dítěte a za zjištěného stavu v rodině jednoduše žádné pozitivní dopady neshledal. Utváření vlastní identity v návaznosti na znalost biologického původu není stěžejní otázkou, kterou by tříleté dítě řešilo. Odvolací soud chápe postoj rodičů, protože dokud pro muže existuje určitá pravděpodobnost, že dítě je jeho vlastní, chová se (třeba nevědomky) jinak, než když má jistotu, že tomu tak není.

24. Nálezací soud rovněž odkázal na své rozhodnutí a doplnil, že ve věci byl svolán jiný soudní rok, který byl zrušen z důvodu rizikového těhotenství matky. Následně bylo nařízeno první jednání ve věci na den 8. 6. 2022, u kterého byla věc rozhodnuta. Změnu právního zastoupení nálezací soud nevyhodnotil jako důležitý důvod pro odročení jednání.

25. Vedlejší účastníci navrhují, aby Ústavní soud ústavní stížnosti odmítl. Právní rodiče zjednodušeně řečeno tvrdí, že provedení testů DNA není v nejlepším zájmu dítěte. Určením biologického otcovství by se významně narušily fungující rodinné vazby. Nezletilý nemá žádný důvod pochybovat o své identitě, jeho vzhled a charakterové rysy jsou shodné s otcem, matkou a ostatními příslušníky v jeho rodině.

26. Stěžovatelé v replikách dále rozvedli již uplatněné argumenty; z důvodu hospodárnosti řízení a lepší srozumitelnosti odůvodnění zde repliky není třeba podrobně popisovat. Stěžovatel nad rámec již uvedeného zdůraznil, že nezletilý o své identitě v budoucnu

pochybovat bude, a to z důvodu odlišné barvy pleti oproti svým rodičům a sourozencům. Nezletilý se naopak fyzicky podobá stěžovateli, což dokládá fotografiemi.

VI. Upuštění od ústního jednání

27. Ve věci není třeba konat ústní jednání, protože by to nepřispělo k dalšímu objasnění věci. Dokazování nebylo třeba provádět (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

VII. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

28. Ústavní soud je k projednání ústavních stížností příslušný. Ústavní stížnosti byly podány oprávněnými osobami [§ 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], jsou včasné a nejsou nepřipustné podle § 75 odst. 1 téhož zákona, stěžovatel je řádně zastoupen advokátkou a nezletilého stěžovatele zastupuje ÚMPOD.

VIII. Posouzení důvodnosti ústavních stížností

29. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnosti stěžovatelů nejsou důvodné, protože obecné soudy neporušily jejich základní práva na soukromý život a soudní ochranu.

30. Dílčí závěry Ústavního soudu lze shrnout následovně: Zaprvé, soudy neporušily právo údajného biologického otce na soudní ochranu ani rovnost účastníků řízení (**VIII. 1**). Zadruhé, neprovedení testu DNA za účelem zjištění biologického otcovství a případného určení styku představuje zásah do práva stěžovatelů — údajného biologického otce i tříletého dítěte — na soukromý život (**VIII. 2**). Zatřetí, takový zásah soudy učinily na základě ústavně konformního výkladu § 771 a § 927 občanského zákoníku, jež jim umožňuje sledovat různé legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy dotčených osob (**VIII. 3**). Začtvrté, uvedený zásah je přiměřený, protože v nejlepším zájmu tříletého dítěte — které žije ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci — nyní není, aby soudy prostřednictvím DNA testu zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž, a případně upravily jejich styk (**VIII. 4**).

VIII. 1 Právo na soudní ochranu a rovnost účastníků řízení

31. Námitky údajného biologického otce ohledně porušení práva na spravedlivý proces (zásady rovnosti účastníků řízení) zjevně nejsou důvodné. Namítá-li stěžovatel, že nalézací soud v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny nevyhověl žádosti advokátky stěžovatele o odročení jednání, žádným způsobem neuvádí, v čem konkrétně měla být porušena rovnost účastníků řízení. Byť lze se stěžovatelem souhlasit, že neodročení jednání bylo ze strany nalézacího soudu přísné, protože jeho advokátka měla krátký čas na přípravu na jednání, veškeré vznesené námitky stěžovatele byly obecnými soudy materiálně posouzeny. Stěžovatel ani v ústavní stížnosti neuvádí žádné nové argumenty, které by neměl šanci tvrdit minimálně před odvolacím soudem či které by obecné soudy opomenuly vypořádat.

32. Tvrdí-li stěžovatel, že jeho právo na spravedlivý proces bylo porušeno tím, že soudy neprovedly jím navržený důkaz testem DNA, směřuje věcný předmět řízení s procesní stránkou věci (k ústavnosti neprovedení testu DNA viz níže).

VIII. 2 Zásah do práva stěžovatelů na soukromý život

33. Každý má právo na respektování svého soukromého života (čl. 10 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 8 Úmluvy). Soukromý život zahrnuje nejen fyzické, ale i sociální aspekty identity jednotlivce (rozsudek ESLP ze dne 26. 9. 2014 ve věci *Mennesson proti Francii*, č. stížnosti 65192/11, § 46). V tomto ohledu by každý měl mít možnost postavit najisto důležité aspekty týkající se jeho lidskosti, což zahrnuje i možnost navázat a vybudovat vztahy s — pro člověka významnými — ostatními lidmi (srov. rozsudek ESLP ze dne 16. 12. 1992 ve věci *Niemietz proti Německu*, č. stížnosti 13710/88, § 29).

34. Jsou to právě vztahy mezi rodičem a dítětem, které standardně tvoří důležitou součást lidské identity a zároveň spadají do intimní sféry každého jednotlivce [nález sp. zn. Pl. ÚS 15/09 ze dne 8. 7. 2010 (N 139/58 SbNU 141; 244/2010 Sb.)]. Určení biologického vztahu mezi údajným rodičem a dítětem se obecně týká nejen práva na soukromý život údajného biologického rodiče, ale i na soukromý život dítěte (srov. rozsudek ESLP ze dne 4. 9. 2002 ve věci *Mikulić proti Chorvatsku*, č. stížnosti 53176/99). Podle čl. 7 Úmluvy o právech dítěte ostatně platí, že — je-li to možné — každé dítě má právo znát své rodiče.

35. Vztah mezi údajným biologickým otcem a domnělým dítětem může za určitých okolností spadat i pod ochranu práva na rodinný život. Zamýšlený — dosud nerealizovaný — rodinný život je nutné vnímat perspektivou čl. 10 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 8 Úmluvy především v případech, kdy nebyl založen z důvodů, které nelze přičítat příslušným stěžovatelům (srov. *Pini a ostatní proti Rumunsku*, §§ 143 a 146). Nebylo by totiž spravedlivé absolutně vylučovat z ochrany práva na rodinný život biologické rodiče, kteří jsou spojeni přirozeným poutem se svými dětmi, avšak skutečný vztah s nimi nenavázali z důvodů, jež nebyly v jejich moci (např. jestliže nevěděli o existujícím biologickém poutu; srov. *Anayo proti Německu*, § 60).

36. V nyní pojednávané věci obecné soudy zamítly návrh, kterým se stěžovatel domáhal provedení testu DNA za účelem zjištění biologického pouta mezi ním a tříletým dítětem. Jelikož otázka existence jejich pokrevního pouta nebyla dosud vyjasněna, zůstává stěžovatel (údajný biologický otec) v nejistotě ohledně významného aspektu jeho soukromé sféry a lidské identity. Jelikož právo na styk otce s dítětem a dítěte s otcem podle § 927 o. z. je přímo podmíněné právě potvrzením existence příbuzenského vztahu, v důsledku rozhodnutí soudů je „popřeno“ i právo obou stěžovatelů se společně stýkat.

37. Na základě právě uvedeného lze učinit druhý dílčí závěr: Neprovedení testu DNA za účelem zjištění biologického otcovství a případného určení styku představuje minimálně zásah do práva obou stěžovatelů na soukromý život. Zda soudy tímto zásahem zároveň porušily zmíněné základní právo stěžovatelů, bude posouzeno dále. Otázku, zda rozhodnutí obecných soudů zasáhly i právo stěžovatelů na rodinný život, lze ponechat otevřenou: na aplikovatelnost čl. 10 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 8 Úmluvy v projednávané věci to nemá významný vliv (srov. *Schneider proti Německu*, § 82; a rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1984 ve věci *Rasmussen proti Dánsku*, č. stížnosti 8777/79, § 33).

VIII. 3 Zákonnost zásahu a legitimní cíl

38. Jestliže soudy zasáhly neprovedením testu DNA do práva stěžovatelů na soukromý život, je při posuzování ústavnosti takového zásahu nutné zhodnotit, zda tak učinily

na základě ústavně konformního výkladu zákona, jenž jim umožňuje sledovat legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy dotčených osob.

39. Soudy rozhodly neprovést test DNA, tj. nezjistit existenci biologického vztahu mezi stěžovateli, v rámci řízení o návrhu údajného otce na určení příbuzenství (existence pokrevního pouta) podle § 771 o. z., na které by v případě kladného výsledku mohla navazovat úprava styku podle § 927 o. z. Podle později citovaného ustanovení totiž platí, že „[p]rávo stýkat se s dítětem mají osoby příbuzné s dítětem, ať blízce či vzdáleně [...]“.

40. Z práva na respektování soukromého života neplyne pozitivní závazek státu umožnit domnělému biologickému otci zpochybnit otcovství matrikového „právního“ otce, jenž byl jako otec evidován na základě právní domněnky (nález sp. zn. II. ÚS 3122/16, bod 38; srov. rozsudek ESLP ze dne 21. 12. 2010 ve věci *Chavdarov proti Bulharsku*, č. stížnosti 3465/03, § 48), automaticky vyloučit biologické rodiče ze života jejich dítěte na základě právních domněnek a fikcí však nelze. Naopak, v každém jednotlivém případě je třeba zkoumat, zda je v nejlepším zájmu dítěte umožnit faktické založení vztahu mezi nimi, kupříkladu prostřednictvím přiznání práva na styk (nález sp. zn. II. ÚS 3122/16, bod 33; rozsudek ESLP ze dne 13. 1. 2021 ve věci *Koychev proti Bulharsku*, č. stížnosti 32495/15, § 57 a rozsudek ESLP ze dne 9. 10. 2014 ve věci *Marinis proti Řecku*, č. stížnosti 3004/10, § 70).

41. Zjednodušeně řečeno — a obdobně jako je tomu v jiných oblastech — zákonná úprava aplikovaná obecnými soudy musí umožňovat zvažování protichůdných zájmů, a to zájmů údajných biologických rodičů, „právních“ či „sociálních“ rodičů, a především dítěte, k němuž má být pokrevní příbuzenství a navazující úprava styku stanoveny (srov. *Anayo proti Německu*, §§ 67–73, *Schneider proti Německu*, §§ 95–105, rozsudek ESLP ze dne 24. 9. 2012 ve věci *Ahrens proti Německu*, § 74; a rozsudek ESLP ze dne 8. 3. 2017 ve věci *L. D. a P. K proti Bulharsku*, č. stížností 7949/11 a 45522/13).

42. Ústavní soud již v nálezu sp. zn. II. ÚS 3122/16 dospěl k závěru, že právě prostřednictvím § 771 a § 927 občanského zákoníku lze výše citovaným požadavkům vyplývajícím z práva údajných biologických rodičů a dětí na respektování jejich soukromého života vyhovět (viz body 57–59). Tato úprava umožňuje obecným soudům jednak deklarovat existenci biologického vztahu mezi dítětem a rodičem, jednak zajistit efektivní a faktickou účast biologických rodičů v životě jejich dítěte prostřednictvím úpravy styku.

43. Namítá-li ÚMPOD, že § 927 občanského zákoníku jako další podmínku úpravy styku jiné osoby než rodiče s dítětem stanoví existenci „citového vztahu“ dítěte k takové osobě, pomíjí, že o takovou situaci v případech biologických otců nejde. Ustanovení § 927 o. z. totiž zní:

„Právo stýkat se s dítětem mají osoby příbuzné s dítětem, ať blízce či vzdáleně, jakož i osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim dítě má citový vztah, který není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu.“

44. Ústavně konformní výklad právě citovaného ustanovení je přitom takový, že jedinou podmínku pro nabytí práva na styk s dítětem pro údajného biologického otce představuje požadavek existence „příbuzenství“, tj. „pokrevního pouta“ ve smyslu § 771 o. z.

Požadavek existence „*citového vztahu*“ se vztahuje pouze na „*osoby dítěti společensky blízké*“, které představují druhou „méně privilegovanou“ skupinu osob s právem na styk s dítětem ve smyslu § 927 o. z. (srov. náleží sp. zn. II. ÚS 395/22, ve kterém Ústavní soud dospěl k závěru, že při rozhodování o úpravě styku nezletilého dítěte s prarodiči je třeba podmínku existence citového vztahu podle § 927 o. z. vykládat široce, s ohledem na konkrétní okolnosti případu, aby byl hájen nejlepší zájem dítěte a respektováno právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života).

45. Jinak řečeno, § 927 o. z. je nutné vykládat ústavně konformně tak, že biologickým rodičům umožňuje přiznat právo na styk s dítětem i v okamžiku, kdy žádné citové vazby nenavázaly, a to především z důvodů, které jim nelze přičítat k tíži (srov. bod 35 výše). Podmínku existence „*citového vztahu*“ by proto bylo třeba zkoumat pouze v případě, že by se ukázalo, že údajný biologický otec příbuzným dítěte skutečně není, a i přesto by se domáhal práva na styk jako osoba dítěti společensky blízká.

46. Ústavně konformní výklad uvedené úpravy zároveň obecným soudům umožňuje sledovat další legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy všech dotčených osob. Návrhy na zjištění pokrevního příbuzenství a případné úpravy styku ve smyslu § 771 a § 927 o. z. v tomto ohledu nesmí být automatické, bezpodmínečné a lze jim nevyhovět právě z důvodu převážení jiných, ústavně chráněných hodnot.

47. Při rozhodování o záležitostech dítěte je nutné vždy dát přednost jeho nejlepšímu zájmu, byť to zákonná úprava výslovně nepředpokládá (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 6. 7. 2010 ve věci *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. stížnosti 41615/07, § 134). Ústavně konformní výklad právních norem má přednost před výkladem ústavně nekonformním, což vyplývá především z čl. 4, čl. 90 a čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky [viz např. náleží sp. zn. Pl. ÚS 48/95 ze dne 26. 3. 1996 (N 21/5 SbNU 171; 121/1996 Sb.); či náleží sp. zn. IV. ÚS 202/99 ze dne 9. 9. 1999 (N 121/15 SbNU 157)].

48. Na základě právě uvedeného lze dospět k třetímu dílčímu závěru v projednávané věci: Soudy zasáhly do práva stěžovatelů na respektování soukromého života na základě ústavně konformního výkladu § 771 a § 927 občanského zákoníku, jenž jim umožňuje sledovat různé legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy dotčených osob.

VIII. 4 Přiměřenost zásahu

49. Zbývá posoudit nejpodstatnější otázku: Je skutečně v nejlepším zájmu tříletého dítěte, aby obecné soudy nyní zamítly návrh na zjištění biologického otcovství prostřednictvím DNA testu? Jinak řečeno — je třeba zkoumat, zda byl zásah obecných soudů s ohledem na konkrétní okolnosti projednávané věci přiměřený.

50. Podle Ústavního soudu je v tomto ohledu vhodné především poměřit potenciální pozitiva a negativa spojená s provedením testu DNA v současné době.

51. Pozitivním důsledkem provedení testu DNA v současnosti by bez ohledu na jeho výsledek předně bylo nastolení jistoty mezi zúčastněnými stranami. Je zřejmé, že pro stěžovatele — údajného biologického otce — je vyřešení otázky jeho pokrevního pouta s dítětem principiální, a proto je pravděpodobné, že v budoucnu bude chtít existenci či neexistenci příbuzenství prokázat. Provedení testu DNA již nyní by nastolené dilema vyřešilo „jednou pro vždy“, a to nejen pro údajného biologického otce, který by v případě

negativního výsledku mohl „bezstarostně“ pokračovat ve svém životě, ale i pro právní rodiče dítěte, kteří jinak žijí ve stresu, že se otázkou příbuzenství budou jednou muset zabývat znovu.

52. Znamé „čím dříve, tím lépe“ by přitom mohlo platit, i kdyby bylo pokrevní pouto mezi stěžovateli skutečně prokázáno. V takovém případě by se celá nestandardní situace mohla řešit již od raného dětství dítěte, a to způsobem, jenž by pro dítě nemusel být nutné traumatizující. Lze si kupříkladu dobře představit, že se všichni dospělí okolo dítěte dohodnou a za podpory odborníků naplánují postupné navázání vztahu mezi biologickým otcem a dítětem způsobem, který pro dítě bude přínosný a rozvíjející, nikoliv stresující (v tomto ohledu tvrzení znalkyně a ÚMPOD netřeba popírat; srov. bod 17 napadeného rozsudku odvolacího soudu).

53. Navázání vztahu s biologickým rodičem již od dětství by pro dítě mohlo být přínosné i proto, že by v dospívání či dospělosti nemuselo být radikálně konfrontováno s pravdou o svém původu. Překotné zjištění pravdy o své biologické identitě může být pro člověka psychicky náročné, až traumatizující. V důsledku stanovení postupného styku by se tedy dítě nemuselo cítit „okradeno“ o šanci strávit několik let života se svým biologickým rodičem.

54. Byť vyjmenovaná potenciální pozitiva okamžitého provedení testu DNA nejsou z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte zanedbatelná, podle Ústavního soudu je intenzita potenciálních negativních důsledků bezprostředního zjištění příbuzenství výrazně vyšší.

55. Klíčové je, že provedení testu DNA v současnosti by tříleté dítě (stěžovatele) vystavilo většímu nebezpečí ztráty stabilního rodinného zázemí, než tomu bude, odloží-li se vyřešení otázky příbuzenství do budoucna. Je zřejmé, že matka s manželem se v současné situaci spojili a rozhodli se vědomě zůstat v pochybnostech ohledně biologického otcovství; manžel převzal plně otcovskou roli a k tříletému dítěti se chová stejně jako k ostatním dětem. Zamítnutí návrhu na provedení testu DNA rodině poskytuje čas na promyšlení celé situace a naplánování jejich postupu v budoucnu. Naopak okamžité provedení testů DNA s následným kladným výsledkem by rodinu vystavilo situaci, ve které by vznikl vysoký tlak na matku i jejího manžela, kteří by se se „vstupem“ údajného biologického otce do života jejich dítěte museli vyrovnávat. Byť by jejich reakce mohla být různá, podle Ústavního soudu existuje nepominutelné riziko, že by nyní stabilní a funkční rodinné zázemí mohlo být nenávratně narušeno, což by v důsledku poškodilo především dítě.

56. Podle Ústavního soudu je podstatné, že tříleté dítě má dva sourozence — staršímu je přibližně šest let a mladšímu pouhé dva roky. Potenciální narušení rodinných vztahů mezi manželi či mezi manželem matky a tříletým dítětem (stěžovatelem) by přitom mohlo významně negativně ovlivnit i vztahy mezi všemi sourozenci, kteří spolu vyrůstají od narození. V tomto ohledu je intenzita nebezpečí narušení *statu quo* ještě vyšší.

57. Funkční a stabilní rodinné zázemí je podle Ústavního soudu pro základní vývoj tříletého dítěte určující a míra nebezpečí jeho narušení v důsledku provedení testu DNA zjednodušeně řečeno neodpovídá potenciálním přínosům „nově zjištěného“ biologického otcovství.

58. Údajný biologický otec bydlí v zahraničí a chce se s nyní tříletým dítětem setkávat v rozsahu jednoho týdne za čtvrt roku, úmysl přestěhovat se do České republiky za dítětem

v řízení nedeklaroval. I v případě, že by stěžovatelé faktický vztah navázali bez větších překážek, benefit vytvoření nového, dlouhodobě přerušovaného „týdenního“ vztahu Ústavní soud nepovažuje v prvních letech života dítěte za natolik zásadní pro jeho rozvoj, že by vyvážil riziko rozvrácení fungující rodiny. Ostatně, zjistí-li se existence biologického otcovství v pozdějším věku dítěte, možnost navázání kvalitního vztahu mezi dítětem a biologickým otcem nebude vyloučena.

59. Tříletému dítěti lze stěžím vysvětlit složitou vztahovou situaci v rodině, a proto by určitá míra fikce musela přetrvávat i v následujících letech života po zjištění biologického otcovství. „Zjištění pravdy o původu“ je tedy ve vztahu k tříletému dítěti spíše abstraktní fráze, která se ani tak netýká jeho současného nejlepšího zájmu, nýbrž spíše sleduje nejlepší zájem údajného biologického otce, jenž musí žít v nejistotě. Byť Ústavní soud zásah do práva údajného biologického otce na soukromý život nezlehčuje, je podle něj přiměřený právě s ohledem na zájem tříletého dítěte vyrůstat pokojně s lidmi, kteří mu od narození poskytují plnou péči.

60. Je konečně zjevné, že tříleté dítě samo o sobě nepociťuje intenzivní potřebu zjistit svůj biologický původ (dítě ostatně ústavní stížnost nepodalo); proto nyní nebude pociťovat jako křivdu, když testy DNA bezprostředně provedeny nebudou. Jinými slovy, existuje právo znát svůj původ, nikoliv však jemu odpovídající povinnost.

61. Na právě uvedeném nemění nic ani stěžovatelem nově tvrzená skutečnost, že dítě má odlišnou barvu pleti než jeho rodiče. I kdyby taková odlišnost existovala, dítě ve třech letech — podle soudy dosud zjištěných skutečností — samo o sobě nezpochybňuje svůj biologický původ ani na základě odlišnosti barvy pleti (Ústavní soud vypovídající hodnotu stěžovatelem předložených fotografií nehodnotí, protože je jako důkazy pro nadbytečnost neprovedl).

62. Po pečlivém zvážení všech relevantních okolností Ústavní soud uzavírá, že v nejlepším zájmu dítěte v současné době je, aby testy DNA provedeny nebyly; zásah obecných soudů do práva stěžovatelů na soukromý život byl proto přiměřený. Obecné soudy se nejlepšimu zájmu dítěte dostatečně věnovaly a Ústavní soud se při vědomí všech relevantních okolností s jejich závěry ztotožňuje.

63. Zbývá konečně zdůraznit, že projednávaná věc je podle Ústavního soudu srovnatelná především s případem *Fröhlich proti Německu*. V něm se ESLP zabýval návrhem domnělého biologického otce, který se domáhal provedení testu DNA a úpravy styku s tehdy čtyřletým dítětem, které žilo v rodině se svou matkou, jejím manželem (právním otcem) a svými sourozenci. Německé soudy návrh údajného biologického otce zamítly s tím, že v rozporu s nejlepším zájmem dítěte je již posouzení předběžné otázky, zda je navrhovatel biologickým otcem dítěte či není. Dítě žilo v dobře uspořádané a emocionálně stabilní rodině sestávající z otce, matky a dalších dětí; podle vnitrostátních soudů by takové rodinné spojení bylo zničeno, kdyby bylo potvrzeno otcovství navrhovatele a nařízen styk. Dítě jako otce vnímalo pouze manžela matky, který k němu převzal otcovskou roli a nechoval se k němu jinak než k ostatním sourozencům. Byť bylo vysoce pravděpodobné, že navrhovatel je biologickým otcem dítěte, vyjasnění otázky otcovství by neslo riziko, že by se rodina rozpadla, což by mělo pro dítě značné negativní důsledky. Manželé s provedením testů DNA nesouhlasili a vůči údajnému biologickému otci se semkli. Právní otec může s nejistotou ohledně otcovství žít bez negativních důsledků pro dítě, avšak kdyby bylo postaveno najisto biologické otcovství navrhovatele, právní otec by si uvědomil,

že jeho dlouhodobá důvěra ženě byla neoprávněná a nebylo by možné předvídat jeho reakci. Existovalo tedy očividné riziko, že by se manželství rozpadlo s ohledem na předchozí problémy páru. Styk dítěte s údajným biologickým otcem by se mohl rozvinout, jakmile začne dítě klást otázky, ale v době rozhodnutí nebylo v jeho zájmu, aby bylo konfrontováno s otázkou otcovství. Vnitrostátní soudy přihlédly především k vysoce emotivním konfliktům mezi právními rodiči a údajným biologickým otcem a ke skutečnosti, že navrhovatel nevyloučil, že by mohl dítě informovat, že je jeho biologickým otcem, když by je viděl (rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 2018 ve věci *Fröhlich proti Německu*, č. stížnosti 16112/15, §§ 11–26).

64. ESLP v právě popsaném případě dospěl k závěru, že německé soudy postupovaly rozumně a v nejlepším zájmu dítěte. Vnitrostátní rozhodnutí byla podle ESLP dobře odůvodněna a nebyla založena na standardizovaných argumentech ve prospěch sociálních rodin. Vnitrostátní soudy mohou upustit od nařízení testu otcovství v případech, kdy další podmínky pro styk nejsou splněny, tj. tedy i v případech, kdy by styk nebyl v nejlepším zájmu dítěte (*Fröhlich proti Německu*, § 43).

65. Podle Ústavního soudu jsou skutkové okolnosti nyní projednávaného případu velmi podobné a rozhodnutí ESLP i německých soudů pouze potvrzují, že Ústavní soud všechny relevantní okolnosti v případě stěžovatele zvažil. Podstatný rozdíl nelze podle Ústavního soudu shledat ve skutečnosti, že stěžovatel v nyní projednávané věci — údajný biologický otec — výslovně vyloučil svůj záměr dítěti sdělit, že je jeho biologickým otcem. Byť Ústavní soud racionální a konstruktivní přístup stěžovatele oceňuje, riziko významného narušení stabilního prostředí se tím významně nesnižuje, a to především s ohledem na kategoricky odmítavý postoj rodičů dítěte vůči stěžovateli.

66. Na druhou stranu, projednávaný případ je podle Ústavního soudu odlišný od věci *Mandet proti Francii*. Zde se ESLP zabýval návrhem domnělého biologického otce na zrušení uznání „právního“ otcovství manžela matky přibližně devítiletého dítěte. Francouzské soudy dospěly k závěru, že zájem dítěte poznat pravdu o svém původu převažuje nad zájmem na zachování citové stability rodiny, ve které se nachází. Návrh údajného biologického otce vnitrostátní soudy připustily a nařídily provést krevní testy, a to navzdory výslovnému přání samotného dítěte, které o zpochybnění otcovství v době řízení vědělo.

67. ESLP v uvedené věci dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy rozhodly v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Při posuzování přiměřenosti zásahu ESLP vzal mimo jiné v úvahu, že v řízení bylo prokázáno, že údajný biologický otec udržoval intimní vztahy s matkou a žil s ní nejen v době početí, ale i po porodu, přičemž dítě „bylo [na veřejnosti] známé jako jejich dítě“ (*Mandet proti Francii*, § 54). ESLP dále zdůraznil, že dítěti bylo v době vydání prvostupňového rozhodnutí přibližně dvanáct let a ke dni vydání kasačního rozhodnutí mu bylo patnáct let (§ 58). Za podstatné ESLP konečně považoval, že vnitrostátní soudy ponechaly výkon rodičovské odpovědnosti jeho matce a že jejich rozhodnutí nebránila tomu, aby dítě i nadále žilo ve své původní rodině spolu s „právním“ otcem.

68. Právě uvedené okolnosti zvažované ze strany ESLP přitom naznačují, v čem se případ *Mandet proti Francii* oproti nyní projednávanému případu liší: Dítěti jsou tři roky, není mu dvanáct, či dokonce patnáct let. Dítě o projednávání otázky biologického otcovství neví

a obecné soudy s ním žádným způsobem nekomunikovaly. Konečně, dítě žilo od narození nepřetržitě s matkou a jejím manželem.

69. Na základě výše uvedeného lze uvést třetí dílčí závěr: Zásah soudů do práva stěžovatelů na soukromý život je přiměřený, protože v nejlepším zájmu tříletého dítěte — které žije ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci — nyní není, aby soudy prostřednictvím DNA testu zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž, a případně upravily jejich styk.

IX. Závěr

70. Ústavní stížnosti nejsou důvodné, protože soudy neporušily základní právo stěžovatelů na soukromý život a ani právo stěžovatele na soudní ochranu.

71. Byť neprovedení testu DNA za účelem zjištění biologického otcovství a případného určení styku představovalo zásah do práva stěžovatelů — údajného biologického otce i tříletého dítěte — na soukromý život, postupovaly soudy na základě ústavně konformního výkladu § 771 a § 927 občanského zákoníku, jenž jim umožňuje sledovat různé legitimní cíle a zvažovat protichůdné zájmy dotčených osob. Zásah soudů byl zároveň přiměřený, protože v nejlepším zájmu tříletého dítěte — které žije ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci — nyní není, aby soudy prostřednictvím DNA testu zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž, a případně upravily jejich styk.

72. Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že Ústavní soud posuzoval ústavnost zamítnutí návrhu na provedení testu DNA v době, kdy dítěti bylo tři a půl roku. Dosavadní výsledek případu není neměnný, rozhodnutí soudů ve věci nezakládá překážku věci rozsouzené a věc bude možné opětovně posuzovat s ohledem na změnu poměrů v rodině. Potřeba určit biologické otcovství může nastat dynamicky a bude na soudech, aby v případě nutnosti zajistily efektivní ochranu základních práv všech dotčených osob. Ústavní soud však apeluje jak na rodiče tříletého dítěte, tak na stěžovatele, aby se vzniklou situaci pokusili vyřešit mimosoudně.

73. Ústavní soud po projednání věci mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ústavní stížnosti podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 13. února 2024

Jan Wintr
předseda senátu